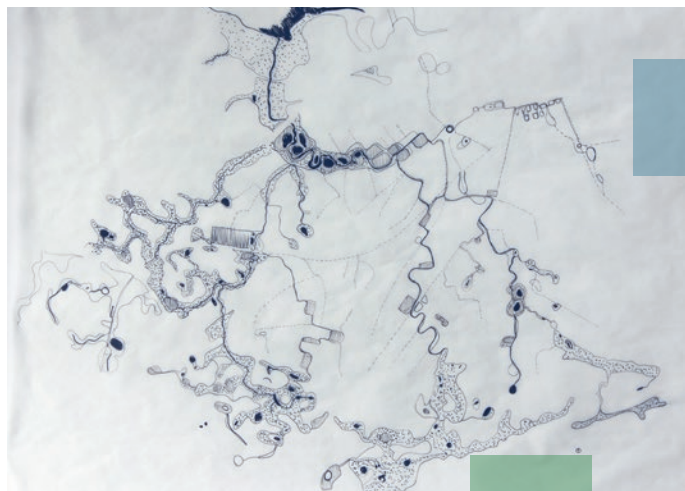

Analoge kort i mødet mellem planlægningspraksisser

Landskabsinddragende planlægning

Vand- og landskaber udvikler sig på en måde, så de må anerkendes som aktører, der gør noget og er dynamiske. Derfor må de inviteres ind forrest på scenen, når vi skal planlægge fremtidens byer. Et værktøj hertil kan være fællesfaglige stedsbesøg og samskitsering på analoge kort, hvor interessenterne sætter sig i stedets sted, får det under neglene og giver det en stemme. Dette kan være en kim til landskabsinddragelse i byplanlægning.

Af Ph.d. Kristine C.V. Holten-Andersen, Det Kongelige Akademi, Institut for Bygningskunst, By og Landskab

Ligesom borgerinddragelse over et par årtier var i centrum i dansk byplanlægning, bliver det muligvis 'landskabsinddragelse', der får tilsvarende betydning i den kommende tid. Jeg vil i denne artikel argumentere for, at stedsspecifikke vand- og landskabsforhold bør inddrages i langt højere grad, end det i dag er tilfældet. Ydermere at disse bør forstås og tilgås som operative og dynamiske aktører. Det kræver, at vi kan gøre os sensitive overfor dem og give dem mandat.

Før vi kommer så langt, vil jeg indlede med et kort oprids af de udfordringer, som giver anledning til at stille forslag til en ændret praksis.

Byer i et netværk af liv

Omkring jordens overflade er udspejlet en tynd film af liv, som kun strækker sig få kilometer ned i jordbunden og grundfjeldet og få kilometer op i atmosfæren. Dette livsmedium er et sammenhængende og gensidigt

afhængigt netværk, som mennesker er en ufravigelig del af. Der er ikke noget liv 'udenfor'. Men menneskers nuværende levevis – i særdeleshed vi danskeres – overskrider massivt grænserne for, at netværkets funktionsevne kan opretholdes. Menneskers forurening og forandringer skaber klimaforandringer, galopperende kriser i mange etablerede økosystemer og masseudryddelse af arter på jorden. Vi er med andre ord godt i gang med at ændre vores livsmedium fundamentalt – måske endda at gøre det ubeboeligt for mennesker(?). Problemerne er 'wicked' (kan oversættes ondsindede eller drilske), fordi ingen kan forudsige konsekvenserne af udviklingen, og fordi de ikke lader sig 'løse'. Derfor mener forskere, at vi må forholde os til forandringerne som mutationer snarere end forbigående kriser. Tidens store spørgsmål for planlæggere og byudviklere er: Hvordan kan vi omstille vores bysamfund,

så de indgår konstruktivt i det lokale og globale netværk af liv?

Udfordringerne kalder på en ny tilgang i planlægning, i hvilken dyb forståelse for – og inddragelse af – vand og landskabsforhold sættes i centrum. Vand og landskabssammenhænge genererer stedsspecifikke livsvilkår for alle arter. Når de manipuleres af mennesker efter vores egennyttige behov, forarmer vi ofte livsvilkårene for andre arter – og for os selv. Vil vi bygge byer, der fordrer sameksistens med andre arter og respekterer de planetære grænser, er det første skridt at træde varsomt: at indrette os med vandet, efter de givne jordbundsforhold, i den eksisterende topografi, viklet sammen med den hjemmehørende flora og fauna.

Paradigmeskifte

I dansk kontekst er stedsspecifikke topografiske forhold og vandsystemer ofte noget, der kigges på sent i design-

CENTER FOR STRATEGISK BYFORSKNING

Center for Strategisk Byforskning består af forskere fra Aalborg Universitet, Arkitektenskolens Aarhus, Det Kongelige Akademi, Roskilde Universitet og Københavns Universitet. Dansk Byplanlaboratorium er partner. Formålet med centeret er at generere og formidle strategisk viden, der kan matche den dynamiske og globale udvikling. Dette gøres bl.a. gennem forskningsaktiviteter og konferencer. Vi vil fremover bringe artikler fra deltagerne i Center for Strategisk Byforskning. Læs mere om Centeret på byforskning.ku.dk/om-csb

Byudvikling og fortætning er i årevis, fx i Aarhus Ådal, sket uden en strategisk plan for grundenes rolle i fremtidens håndtering af regnvand og klimaforandringer.

og planlægningsfaser. Det har rod i en ingeniørkunst og industriel revolution, der har gjort det muligt at manipulere vand- og landskaber efter menneskeorienterede samfundsbehov. Flere forskere og praktikere peger dog på, at det har resulteret i en planlægningskultur, der er blind overfor de hydro-, geo- og biologiske aktører og deres stedsbundne sammenhænge. Klimaforandringerne betyder, at de ingeniørtekniske anlæg, vi har indrettet vores byer og bebyggelser efter, ikke længere har den tilstrækkelige kapacitet og evne til at holde 'naturkræfterne' i skak. Vand- og landskaber må nu anerkendes som aktører, der gør noget og er dynamiske, hvorfor de må inviteres ind forrest på scenen, når vi skal planlægge fremtidens byer. Det vil bl.a. kræve en revidering af konceptet om den 'tætte' eller 'kompakte' by (Compact City Paradigm – CCP), hvilket er blevet kanoniseret som svaret på 'bæredygtig' byudvikling.ⁱⁱⁱ Der kan stilles mange spørgsmål til 'bæredygtigheden' i CCP, men jeg vil nøjes med at fremhæve nogle få. For det første er CCP orienteret mod byens transportinfrastruktur og knudepunkter fremfor at have blik for dens grønne infrastrukturer og kritiske økosystemtjenester. For det andet fokuserer CCP på socioøkonomiske forhold som drivere for byens funktionelle udvikling og ikke på klimatiske og landskabelige. Byud-

vikling og fortætning er under CPP sket uden videre skelen til grundenes stedsspecifikke egenskaber eller deres økosystemiske og rekreative rolle i den eksisterende by. Vandudsatte jorde er, i endnu højere grad end tidligere, blevet inddraget til bebyggelse (eksempelvis Godsbanearialet i Aarhus). Især er havnefronter, overgangszonen mellem hav og land, blevet koloniseret. Det er arealer, som ellers var strategisk vigtige for klimatilpasning og kunne have bidraget til bedre at integrere byerne i vand- og landskaber i forandring. Men det modsatte er sket. I kraft af udbygning på disse arealer har de senere års byomdannelser ofte bidraget til forøget risiko.

Oparbejde stedsans

Jeg mener, at der er et behov for at udvide vidensgrundlaget omkring stedsspecifikke vand- og landskabs-egenskaber tidligt i alle slags planlægningsopgaver. Det forudsætter en stor indsats i kommunerne, hvor der skal afsættes ressourcer til dette. I min forskning har jeg beskæftiget mig med at undersøge formater for sådanne stedsundersøgelser. Resultaterne viser, at det er ikke nok at fortsætte med de etablerede monofaglige analyseformer. Opgaven synes at kræve tværfaglig integration i projektarbejder, der kan generere dybe forståelser af stedernes mangfoldige egenskaber.

Min forskning antyder også, at opgaven kræver metoder til at producere mere end 'fakta' – nemlig kunstneriske og sanselige metoder, der kan gøre os sensitive overfor stedets aktører: møde dem på stedet, interagere med dem og undersøge, hvordan vi kan indrette os med dem. Opgaven kalder altså både på naturvidenskabelige kvantitative metoder og narrative designorienterede metoder – for at bygge tværfaglige og tværfolkelige fortællinger.

En økokratisk samtale

Hal Koch har i sin tid kaldt samtalen for 'demokratiets væsen'. Måske skal planlægningen have gang i en ny form for 'økokratisk samtale' – i hvilken mangfoldige stedsspecifikke aktører inddrages, repræsenteres og gives mandat. Vi må fremdyrke flerfaglige tentakler, så vi kan deltage i uvante og flersprogede dialoger med disse aktører. Og vi må øve os i at sætte egeninteresser til side (altså de nytte- og herlighedsværdier for mennesker, som dominerer værdipolitikken i dag). Min forskning tyder på, at fællesfaglige stedsbesøg og sam-skitsering på analoge kort kan virke fordrende for at sætte sig i stedets sted, at få det under neglenene og dermed også at være i stand til at give de ikke-menneskelige aktører bemyndigelse. Dette kan være en kim til landskabsinddragelse i byplanlægning.